

בעזרת השם יתברך

פרק נ"ג

• האזינו •

בפרק הזה יבואר בעזרת השם יתברך:

מה' מצעדי גבר כוננו - מעשה באחד שבא בגלגול על שרצה להכשיל את אחד באשת איש - מעלת וחיוב מצות תוכחה מספר פלא יועץ - כל ישראל ערבים זה לזה מי שרואה חבירו עובר עבירה ואינו מוכיחו, כאילו הוא עשאה ונענש תחילה - מי שלא הוכיח את חבירו ומת בעון ההוא חשוב כאילו הרגו - אוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה, כי יפקוד השם על מצות התוכחה - מה נענה ומה נאמר - בדבר המפורש בתורה לא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין אלא חייב להודיעם מלהוכיחם - מצות התוכחה אפשר לקיים גם אחר מותו על ידי חיבור ספרים - המוכיח מקיים גם מצות צדקה וחסד בזה - שמציל נפש חבירו מרדת שחת - חובה על כל אחד מישראל להוכיח את חבירו מפני שכל ישראל ערבים - תפלה מיוחדת למי שנמנע מלהוכיח.

תוכן הענינים

של פרק נ'

- א. שער האמונה ויראת שמים רמא
- ב. המפתח לחידת החיים היא האמונה בחיי העולמים! האמונה אינה יודעת ממיתה! הנפטר - חי הוא! רמא
- ג. הסברה להאמונה בהשאת הנפש רמא
- ד. הנפש קיימת לעולם, על ידי מעשה המצוות והיא מקבלת שכר נצחי רמב
- ה. ההבדל בין האדם לשאר בעלי החיים... ומותר האדם מן הבהמה... (קהלת ג, יט) קיים הבדל מהותי בין האדם לשאר בעלי החיים רמג
- ו. השכר והעונש בעולם הבא רמג
- ז. הדרך הנכון בלימוד עניני שכר ועונש להרבים רמד
- ח. ליקוט מהנהגות וצוואת צדיקי יסודי עולם מוסדי דור ודור אשר באורם נראה אור המאיר ומבהיק לזקנים עם נערים, הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו בעניני תוכחה בשכר ועונש וזיכוי הרבים רמד

- ט.** התוכחה לרבים יהי' באופן שיכלול עצמו גם כן..... רמז
- י.** להתרחק ממי שהי' רגיל עמו בעבירה וירגילו להוכיח זה את זה רמה
- יא.** להוכיח את חברו גם אם אין דבריו נשמעים יעשה את שלו..... רמה
- יב.** להוכיח רק בלשון רכה..... רמה
- יג.** לאהוב מאד את המוכיחים..... רמה
- יד.** להוכיחו בינו לבין עצמו..... רמז
- טו.** הגם שיתרחק ממי שהי' רגיל עמו בעבירה, יוכיח אחד את השני על הרשעתם..... רמז
- טז.** הנהגות טובות מרבינו הקדוש רבי חיים פאלאג'י..... רמז
- יז.** להוכיח רק בדרך פיוס ובחשאי שלא ישמע אדם זולתו..... רמז
- יח.** להוציא השנאה מהלב והוא בכלל מצות תוכחה להוכיח את חברו מדוע עשה לו ככה..... רמז
- יט.** להוכיח את חברו על עוול שעשה לו, בסתר בנחת ובלשון רכה..... רמז
- כ.** הדרך להוכיח ומה יוכיח..... רמז
- כא.** האדם מחוייב בתוכחת עצמו על ידי לימוד ספרי מוסר..... רמח
- כב.** להטיף דברי מוסר וסיפורי אבותינו הקדושים בשולחן שבת וי"ט לילדים וצאצאים..... רמח
- כג.** כדי להוכיח צריך התחכמות..... רמח
- כד.** יוכיח בנחת וברכות כאילו מוכיח את רבו..... רמח

שכר**תוכן****ועונש רלט**

- כה.** להוכיח באמרי נועם פעם אחר פעם עד שיכנסו הדברים..... רמט
- כז.** חלק מהדרשות ברכים יהי' תוכחת מוסר ויראת שמים..... רמט
- כח.** להיות זהיר במצות תוכחה..... רמט
- כח.** להשתדל לתקן גם חבירו בדרך הראוי..... רמט
- כט.** יחזור על כבוד קונו ולא יחוס על כבודו בתוכחה..... רנ
- ל.** להוכיח אנשי ביתו יום אחד בשבוע חצי שעה..... רנ
- לא.** להוכיח אחרים שגם הם יוכיחו לאחרים להיות זריז מאוד
דברים הללו..... רנ
- לב.** תוכחה כל המקבל יש להוכיחו..... רנא
- לג.** להוכיח בינו לבין עצמכם, לומר שאתה אהבו וכל רצונך
להרחיקו מנזק ולהכניסו תחת כנפי השכינה..... רנא
- לד.** לשמוח בשמיעת תוכחה..... רנא
- לה.** להוכיח עמיתו..... רנא
- לו.** מדיני תוכחה..... רנב
- לז.** שיער הגלגלים..... רנג
- לח.** הבעל שם טוב מזווג זווג על פי סוד הגלגול..... רנג
- לט.** הבעל שם טוב לוקח לביתו ילד כדי לגדלו ולחנכו..... רנג
- מ.** הבעל שם טוב ממציא לנער שידוך תמוה..... רנג
- מא.** הבעל שם טוב מגלה את עברו של הנער בגלגולו הקודם..... רנה
- מב.** מעשה נורא בכלב שנתגלגל בדג..... רנז

- מג.** מעשה נורא בנשמה שנשתלחה מהעולם העליון, להחזיר טובה לזוג צעיר, להצילם ממות לחיים מאניה שטבעה במצולות. רנח
- מד.** בן למדן ליהודי עשיר משתוקק לנסוע לקושטא הכירה. רנח
- מה.** הנער מגיע לקושטא ומציל נשמת מת מביוון. רנט
- מו.** הנער חוזר לביתו ולתלמודו. רס
- מז.** חברי הנער משכנעים אותו לנסוע שוב לעיר קושטא. רסא
- מח.** הנער פודה שבויה בעיר קושטא. רסא
- מט.** הנער חוזר לביתו עם הנערה שפדה, היא מספרת על עברה ומתגיירת. רסב
- נ.** הנער חפץ בנערה שפדה לקחתה לו לאשה, אך רוצה לקבל רשות מהורי הנערה. רסג
- נא.** הנער - החתן, והנערה - הכלה, נוסעים לפגוש את הורי הנערה ובדרך נצלים מטביעה. רסג
- נב.** הנער והנערה מגיעים לפונדק, כפי שמצילם הנחה אותם. שם הוא אומר מה עליהם לעשות הלאה. רסד
- נג.** הנער והנערה עושים כל מה שצוה עליהם מצילם ופוגשים במלך ובמלכה הורי הנערה. רסה
- נד.** הנער והנערה מתחתנים ובאותו לילה יוצאים לעשות את רצון מצילם, ועל ידי כך מגלים מי הוא היה. רסו

פרק נ'

שער האמונה ויראת שמים

**המפתח לחידת החיים היא האמונה בחיי העולמים!
האמונה אינה יודעת ממיתה! הנפטר - חי הוא!**

בספר 'עלי שור' (מאמר שביעי 'המות', פרק ג) כתוב וזה לשונו:
המפתח לחידת החיים היא האמונה בחיי העולמים.
עיקר האדם הוא רוחו ונפשו, ובה טמון גם המפתח לחידת
המוות! הגוף אכן מתבטל - אך האדם חי! המיתה היא מעבר
מעיר אחת לעיר אחרת ולא יותר. האמונה אינה יודעת
ממיתה! - הנפטר - חי הוא! - הוא יודע ומרגיש את הכל וקרוב
הוא לקרוביו תמיד! - וזאת יש לדעת, כי עיקר האדם הוא
רוחניותו - ורוחניותו חי וקיימת!

הסברה להאמונה בהשארת הנפש

למה במציאות החיים אנו רואים אנשים המצליחים בכל
מעשיהם - וישנם אנשים אחרים שאינם מצליחים. מה
היא הסיבה לכך - כי הנפש הרוחנית המפעילה את הדברים.

בספר חיי עולם (פרק ה) כתוב וזה לשונו: האדם יודע שגופו
מורכב מארבעה יסודות, אש, רוח, מים ועפר. אבל מי
שלא חונך על ברכי תורה ואמונה, קשה לו לתפוס ולהבין
שהוא מורכב מעוד יסוד חמישי - שהוא הכוח הרוחני שבו -
שהוא הנפש. האדם ברוב גאוותו אינו נוטה להאמין בדבר
שאינו נתפס באחד מחושיו (ואילו האדם לא הי' רואה את
הדגים שחיים במים בימים ובנהרות, לא הי' מאמין שישנה
מציאות של חיים בלי נשימת אוויר, אך חוש הראי' מכריחו

רמב שכר כי תבא - פרק נ' ועונש

להאמין שישנה מציאות של חיים בתוך המים, ולכן הדבר נתפס ומתקבל על דעתו). אף המציאות של החיים מכריחה את האדם להאמין שיש בו יסוד רוחני.

הנה אנו רואים בעולם הזה אנשים המצליחים בכל מעשיהם, וכל מה שהם עושים מצליח ועולה יפה. ויש אנשים אחרים, שאף שהם מוכשרים יותר מהם, חכמים יותר בכישורים ובתכונות, והם אינם מצליחים, כל אשר יעשו ייכשלו, בקושי גדול הם עומדים בנטל החיים.

ונשאלת השאלה הגדולה מדוע פני הדברים כך? אי אפשר לתלות את הדברים במקריות, כדבר שבא בלא סיבה קבועה, שהרי הדברים נמשכים לאורך החיים בצורה תמידית. - הבריות קוראים לזה מזל, מזל טוב ומזל רע, שיהי מזל.

אך זה ברור שאין הדברים תלויים בחומרים הגופניים שבהם בנוי גופו של זה או זה, שהרי גם האדם המצליח וגם הנכשל שניהם בנויים מאותם חומרי גוף. - אלא הסיבה לכך, שיש איזה שהוא כוח רוחני בלתי נראה, נפש רוחנית המפעילה את הדברים. - ובאמת עצם השכל הנפלא שיש לאדם, מעיד על מציאותה והימצאה של הנפש הרוחנית שבאדם.

הנפש קיימת לעולם, על ידי מעשה המצוות והיא מקבלת שכר נצחי

ההשגה של התינוק במעי אמו - היא על ידי הנפש ישירות.

...אנו המאמינים יודעים שנפשנו קיימת לעולם

(מכתב אליהו ה', עמוד 331).

עוד שם בימכתב מאליהו' (חלק ה עמוד 331) כתוב וזה לשונו: הנפש קיימת לעולם, ועל ידי מעשה המצוות היא מקבלת שכר נצחי. - מה שאמרו חז"ל כי הוולד קודם לידתו "צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו" - פירושו שמבחינך

שכר כי תבא - פרק נ' ועונש רמג

בהשגה פנימית את תוכן ומהות כל הבריאה. השגה זו אינה נעשית על ידי מוחו של התינוק שהרי מוחו עדיין אינו מפותח, אלא ישירות אל הנפש.

בעת חייו של האדם הנפש כלואה בתוך הגוף הסותם ממנה את צינורות ההכרה הפנימית. אך לאחר המיתה - כשתיפרד הנפש מהגוף, אנו חוזרים אל ההשגה הפנימית - שהיא השגת הנפש.

ההבדל בין האדם לשאר בעלי החיים

...ומותר האדם מן הבהמה... (קהלת ג, יט)

קיים הבדל מהותי בין האדם לשאר בעלי החיים

האדם נוצר על ידי הנשמה שנופחה בו, ואילו שאר בעלי החיים נוצרו כנפש חיי מחומר. ויתרה מזו, הנשמה נופחה בגוף האדם כשהוא חיי כבר בשלמותו. הנשמה באה אליו מן החוץ כיחידה נפרדת ועצמאית, ומכאן שהגוף והנשמה הם יחידות נפרדות ועצמאיות המתמזגות זו בזו על ידי הפעולה האלוקית.

השכר והעונש בעולם הבא

...והיתה נפש אדני (אדוני) צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך...

(שמואל-א כה, כט)

תהי נפש אדוני צרורה בצרור החיים הנצחיים -

הרוחניים אחר הפרדה מן הגוף. (מצודת דוד שם)

...נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד... (שבת קנב, ב)

בצרור החיים - אל ה' אלוקיך - עמו בכסאו. (רש"י שם).

בקהלת רבה (ג, כא) כתוב וזה לשונו: בזמן המיתה, בעת

יציאת הנשמה מהגוף, הנשמות של הצדיקים ושל

הרשעים עולות למרום כדי לעמוד בדין שמים על מעשיהם

בעולם הזה, הנשמות של הצדיקים מקבלות את שכרן והן

רמד שכר כי תבא - פרק נ' ועונש

נתונות באוצר שלמעלה - "תחת כסא הכבוד", ואילו נשמותיהן של הרשעים נענשות והן מטורפות בארץ. וזה מה שאמרה אביגיל לדוד המלך על ידי רוח הקודש (= הנבואה שבפיה) - "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור חיים את ה' אלוקיך", דהיינו, גנוזה בגניזת חיי העולמים לפני ה', קשורה ודבוקה בהקב"ה - חי העולמים, לחיי עולם - למרגלות כסא כבודו. לכל אחד ואחד חופה לפי כבודו, וכל אחד נכוה מחופתו של חברו. ויתירה מזו שנינו בתלמוד (בבא בתרא עה, א), כי הקדוש ברוך הוא עושה לכל אחד ואחד חופה לפי כבודו, וכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חברו - שיש לו חופה גדולה משלו.

* * *

הדרך הנכון בלימוד עניני שכר ועונש להרבים

ליקוט מהנהגות וצוואת צדיקי יסודי עולם מוסדי דור ודור אשר באורם נראה אור המאיר ומבהיק לזקנים עם נערים, הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו בעניני תוכחה בשכר ועונש וזיכוי הרבים

התוכחה לרבים יהי' באופן שיכלול עצמו גם כן

וכן כשמוכיח לרבים יכלל אי"ע עמהם כמ"ש אנחנו מעלנו. ובכלל זה אם בני אדם חושדים אותו בדבר ינקה אי"ע בפניהם, ובכלל זה שירחיק אי"ע מן הערבות ומן הפקדונות (הנהגות רבי מיכל מזלאטשוב זצ"ל).

שכר כי תבא - פרק נ' **ועונש** רמה

להתרחק ממי שהי' רגיל עמו בעבירה וירגילו להוכיח זה את זה

יתרחק ממי שהי' רגיל עמו בעבירה ח"ו ולא ידבר עמו במקום מיוחד או במקום אפל, ואדרבה ירגילו עצמם להוכיח זה את זה לכפר על אשר הרשיעו.

(הנהגות רבי שמעלקא מניקלשבורג אות כ"ד)

להוכיח את חברו גם אם אין דבריו נשמעים יעשה את שלו

דרך חיים תוכחת מוסר מה שיוכל להוכיח לחבירו כשרואה ממנו דבר מגונה יוכיחנו בינו לבין עצמו **ואל יחוש אם יתלוצץ עליו רק לא יתקוטט עמו רק בדברים רכים** כי זה הוא מ"ע הוכח תוכיח עמיתך וכל ישראל ערבים זה בזה **ויחשוב** מה שחבירו עובר **מקלקל ג"כ לכל ישראל ואף אם אין דבריו נשמעים הוא יעשה את שלו אולי יכנס באזניו אף מעט אם ישמע אליו ובזה מזכה חברו והוא ג"כ זוכה במצוה כי גדול המעשה יותר מן העושה, (הנהגות רבי נטע משינאווע אות כ"ד).**

להוכיח רק בלשון רכה

תוכחה, שלא לדבר קשות, **ודברים קשים אינן נשמעין, רק יאמר בלשון רכה, ואם אין טבעו בשום אופן לדבר רכות, פטור הוא מלהוכיח.** (הנהגות רבי אשר הכהן אות י"ד)

לאהוב מאד את המוכיחים

ולאהוב מוכיחים מאוד ולמנוע מלשנוא לכבוד הבורא ברוך הוא שהוא אוהב שלום ואהבה וריעות.

(הנהגות החוזה מלובלין אות ה').

שיאהב את התוכחות (שם אות ב')

רמו **שכר** כי תבא - פרק נ' **ועונש**

להוכיחו בינו לבין עצמו

יקיים מצות תוכחה שאם יראה דבר בעבירה לא ישא פנים ויוכיחנו בינו לבין עצמו ולא ברבים וביאור מצוה זו ברמב"ם הל' דעות (הנהגות רבי משה טייטלבוים באות מ"ה).

הגם שיתרחק ממי שהי' רגיל עמו בעבירה, יוכיח אחד את השני על הרשעתם.

גם יתרחק ממי שהיה רגיל עמו בעבירה ולא ידבר עמו במקום מיוחד או במקום אפל **ואדרבה ירגילו עצמם להוכיח זה את זה לכפר על אשר הרשיעו.**

(הנהגות רבי דוד מסטעפין אות נ"ד).

הנהגות טובות מרבנו הקדוש רבי חיים פאלאג'י

חיים מדבר, אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם, להודיע ולהיוודע הדברים אשר יזכה האדם בהם לזקנה ושיבה - המקיים הוכח תוכיח.

(משלי ו' כ"ג) - (באות י"ט שם)

המזכה את האחרים ומונען מחטא.

(ספר חסידים סימן תר"ז) - (באות ל"ט)

להוכיח רק בדרך פיוס ובחשאי שלא ישמע אדם זולתו

ובפרט כל מה שאני מוכיח לשום אדם אפי' מבני ביתי אף לצורך עבודתו ית' וכש"כ לצורך דידי לזהר בכל האפשרות שיהיה רק בדרך פיוס ובחשאי ושלא ישמע אדם זולתו. (הנהגות רבי אברהם יעלין באות ב').

להוציא השנאה מהלב והוא בכלל מצות תוכחה

להוכיח את חבירו מדוע עשה לו ככה

הזהרו והשמרו לכם לשנוא את רעיכם בלבבכם עד שתשאלו אותו מדוע עשה לך ככה שיגרום שנאה עליו, כי אולי שקר העידו בעליו ואין לו שום אשמה בדבר הזה אשר אתה

מדמה עליו, וע"ז נאמר בתוה"ק לא תשנא את אחיך בלבבך. וזה לשון החינוך מצוה רל"ח, שנאת הלב הוא קשה מכל שנאה הגלויה ועליה תזהיר התורה ביותר, שורש המצוה ידועה כי שנאת הלב גורמות רעות גדולות בין בני אדם להיות תמיד חרב איש באחיו ואיש ברעהו והוא סיבה לכל המסירות הנעשים בין אנשים והיא המדה הפחותה והנמאסת תכלית המיאוס בעיני כל בעלי שכל, עכ"ל. וז"ל הקדוש של הרמב"ן על הפסוק הנ"ל, ויאמר הכתוב אל תשנא את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא כרצונך, אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי, ולא תשא עליו חטא לכסות שנאתו בלבך ולא תגיד לו, כי בהוכיחך אותו יתנצל לך או ישוב ויתודה על חטאו ויתכפר לו עכ"ל. ע"כ יהי' הדבר הזה לכם לזכרון ואז כל רעה אליכם לא תאונה. (הנהגות רבי יחיאל מיכל מסלוצק באות י').

להוכיח את חבירו על עוול שעשה לו, בסתר בנחת ובלשון רכה.

כתב הרמב"ם בסה"מ מצוה ר"ה דבכלל מצות הוכחה הוא שנוכיח קצתנו לקצתנו כשיחטא איש ממנו לאיש ולא נטור בלבבנו ולא לחשוב לו עון אבל נצטוינו להוכיחו במאמר עד שלא ישאר דבר בנפש ומ"מ לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שנאמר ולא תשא עליו חטא אלא יוכיחנו בסתר בנחת ובלשון רכה. (הנהגות רבי ישראל מאיר מראדין אות ה').

הדרך להוכיח ומה יוכיח

כשבא לומר לחבירו למה עושה כך לא יאמר לו מיד אלא יסבבו בדברים מקודם, וצריך לידע איך להוכיח ושלא יצטרך להוכיח ולחזור ולהוכיח שדבר זה מגונה ואינו טוב, וגם שלא יתבייש או יבדל ממנו לגמרי, וגם שלא לשמע דבר שאינו נשמע ולפיכך אין להוכיח רק לחבירו ולא לרשע (יבמות טז.) - (הנהגות רבי צדוק הכהן הלובלין אות ז').

האדם מחוייב בתוכחת עצמו על ידי לימוד ספרי מוסר

וכן צוה הגאון מליסא לבניו סימן י"ז לקבוע שיעור בכל יום בספרי מוסר, וראיתי בספר דברי יהושע מהג' ר"י העלער ז"ל שהוכיח מק"ו שמצות עשה מן התורה ללמוד ספרי המוסר ולהוכיח את עצמו, שהלא מ"ע להוכיח את חבירו, שנאמר הוכיח תוכיח את עמיתך, ואם על חיי חבירו, נצטוו לחוס ולהוכיחו, על חיי עצמו עאכ"ו שמחוייב להוכיח עצמו ולהתבונן על דרכיו וליישר מדותיו ולפשפש במעשיו תמיד, **וכן כתוב מפורש בתורה למען תלמד ליראה את ה' אלקיך.**

להטיף דברי מוסר וסיפורי אבותינו הקדושים בשולחן שבת וי"ט לילדים וצאצאים

לכן יקירי וחביבי תתאמצו לקבוע זמנים לעתים קרובות ללמוד ולעיין בספרי מוסר הן זכרים הן נקבות **ולהטיף מוסר על ילדיכם וצאצאיכם תמיד**, ובפרט בשבתות ויו"ט על השלחן בעת האכילה, ולספר להם הסיפורים מאבותינו וגדולינו, מאגדות התלמוד ומדרשים שמושכים את הלב, ולהשריש בלבם מדות טובות וישרות ואהבת תורה ויראת שמים ודרך ארץ. (הנהגות רבי שמואל תפילינסקי).

כדי להוכיח צריך התחכמות

שלא להלבין פנים כידוע מחומר איסור ואף בשעת הוכחה **צריך לזהר בזה מאוד** כמבואר ברעיא מהימנא קדישא פרשת קדושים שצריך הדרגה והתחכמות לזה.

יוכיח בנחת וברכות כאילו מוכיח את רבו

לדבר בנחת עם הבריות ולהזהר מאוד מן הכעס ואפילו **לדבר מצוה** בשעת תוכחה יוכיח בדברים רכים ובנחת, כאלו מוכיח רבו, **כי מעשה בני אדם סתומים ואפשר הוא גדול ממנו במעשים טובים וכל שכן אם הוא תלמיד חכם.**
(הנהגות רבי יהונתן מוואלין אות ח', י')

להוכיח באמרי נועם פעם אחר פעם עד שיכנסו הדברים

ואם ראית אדם שחוטא הוכח תוכיח בנחת ולא בקטטה ואפילו מאה פעמים עד שילבוש חרטה. ואפילו תלמיד לרבו מדרכיו הרעים אותו יטה ואפילו לעמיתך תוכיח באמרי נועם פעם אחר פעם ובצנעה ולא בפני העם והזהר שלא תשא עליו חטא וזעם, ואז תהיה ברוך מכל עם, וכלל אל תבייש לשום אדם כי המבייש כאלו שופך דם. ובעולם הבא אין לו חלק ואפילו בידו מעשים טובים כאיש חלק. וממש כהאי גוונא מי שלחבירו מכנהו אפילו אינו שום בושה וחבירו בו אינו מתבייש אפילו הכי הוא מוציא דיבה ואין לו חלק לעולם הבא.
(הנהגות רבי הירש צבי מלובלין אות ט')

חלק מהדרשות ברבים יהי' תוכחת מוסר ויראת שמים

כשדורש ברבים יהי' הדרוש על ג' חלקים חלק א' יהי' פשטים טובים מאותה סדרה או מענין היום: חלק ב' יהי' מדינים השייכים באותו זמן או בשאר הדינים הנוהגים בכל יום כגון דיני ציצית ותפילין וכדומה להם וחלק ג' יהי' בדברי התוכחות ומוסר ויראת שמים. - (שם אות י')

להיות זהיר במצות תוכחה

יהי' זהיר במצות הוכח תוכיח אם יש בידו למחות. (אות ל"ט).
(הנהגות מספר דרך החיים)

להשתדל לתקן גם חבירו בדרך הראוי

כל אחד צריך לראות לתקן את עצמו ואת חבירו. כל ישראל ערבים זה לזה. עד כמה שאפשר צריך להוכיח. רק שיהי באהבה, וצריך לראות רק מעלת חברו. ובאם יראה עליו חסרון יוכיחנו בצנעה: (הנהגות רבי יוחנן מסטאלין אות כ"ב')

יחזור על כבוד קונו ולא יחוס על כבודו בתוכחה.

... **חיפש** אחר סור מרע ועשה טוב בכל תרי"ג מצות להסיר הנאה וכעס שלא להקפיד רק יהי לבו זך לזכות אחרים מאי דאפשר ובפרט להשיבם בתשובה אם יש להם עבירות ידועות הן לדרוש להן ברבים והן לדבר עם יחיד ביחידות על לבו תוכחה המתקבל על לב האדם ויחזור על כבוד קונו ואל יחוס על כבודו ואפי' לילך אחריהם לתוך ביתם לדבר עמהם. (שם אות ט', מהנהגות רבי משה חסיד מפראג).

להוכיח אנשי ביתו יום אחד בשבוע חצי שעה

ראוי לזוהר מאוד להוכיח באנשי ביתו ביום אחד בשבוע שיגביל כמו חצי שעה (כך קבלתי מגדול אחד) שעל פי זה אם יש לך להזכיר אותם איזה דבר יוכיח להם ביראה באותו זמן, ואם לא יעשה כן בהרבה פעמים ישכח לומר להם כמה איסורים ובפרט בשביל בניו שלא יהיו חלילה תרבות אנשים חטאים, ובפרט מי שטרוד בלימודו או בשאר עסקים, והכל בטוב טעם ובנחת, כי היכי דלשתמע מיליה, ואם לא ישמע לו אפי' מאה פעמים יוכיח אותם, ולא יתקוטט אלא ירבה עליהם רעים אחרים שיוכיחו אותם, והכל בשכל. (אות י' שם).

להוכיח אחרים שגם הם יוכיחו לאחרים

להיות זריז מאוד בדברים הללו

והנה במצות עשה של הוכיח תוכיח וכו' נראה לחבר אצלך ולאסוף אנשים יראים מאי דאפשר שע"פ זה לא תבטל מתורתך תמיד וכמה דברים הקשים עי"ז ומהיות שהתשועה ברוב יועץ ולעיתים ידועים תתיעץ עמהם מה לעשות לכבוד התורה והקבי"ה וכ"ש בצרכי עמו ישראל המרובים ואל תתרפה במצוה הזאת **ובפרט לאנשים שאתך במחנתך להוכיחם בכל פעם במצות הידועות לך להוכיחם** ולהזהירם שגם הם יוכיחו לאחרים ויתחברו אליהם במאי דאפשר

שכר כי תבא - פרק נ' ועונש רנא

לעבודת ה' ב"ה וכל אלה בטוב טעם ודברי חכמים בנחת נשמעים ומה טוב להתקשר עם אנשים טובים מעיר אחרת בכל פעם ואיש את אחיו יעזרו ביראת ה' ותורתו וראוי להיות זריז מאוד בדברים הללו. (אות כ"ג שם).

תוכחה כל המקבל יש להוכיחו

מתן יהיה בכל מעשיו כמ"ש המתן ותנצל מהר ותתחרט. מכל דבר יתן מעשר. מוכיח יהיה לכל המקבלו. **מצות מילה יהדר תמיד אחריה.** - (הנהגות רבי דוד לידא אות מ')

להוכיח בינו לבין עצמכם, לומר שאתה אוהבו וכל רצונך להרחיקו מנזק ולהכניסו תחת כנפי השכינה.

קנאה שנאה ורכילות ולה"ר כולם אינם נכנסים במחיצתו של הקב"ה הרחיקו מזה אדרבא תראו שתהיו כולם אהובים כשתדברו עם אחרים תראו להם פנים שוחקות וכל רואיכם יאמרו כי הם זרע ברך ה' וכשתראו איזה חטא מאחרים תוכיחו בינו לבין עצמיכם ואמור לו שאתה אוהב שלו ורוצה אתה להביאו תחת כנפי השכינה ולהרחיקו מן הנזק הן בעולם הזה והן בעולם הבא. (הנהגות רבי שעפטיל בן השל"ה אות י"ח).

לשמוח בשמיעת תוכחה

שמח בשמעך תוכחת כמוצא שלל רב והוכח לחכם ויאהבך כי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת ולמוכיחים יונעם. (אות מ"ד)

להוכיח עמיתו

שיוכיח את עמיתו ולא ישא עליו חטא. - (הנהגות רבינו הרא"ש אות קלט).

מדיני תוכחה

אם תוכיח את חבירך אל תוכיחנו ויתבייש. אבל תוכיחנו בסתר ואפי' מאה פעמים.

אל תלבין פני חבירך ברבים. כי המלבין חבירו דם יחשב לו דם שפך. תדע דאזיל סומקא ואתי חיורא. ואין לו חלק לעולם הבא. ונוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים. אך אם הוכח הוכחת אדם בסתר כמה פעמים ולא קבל. מותר לביישו ולהלבין פניו עד שיקבל. וכל שיש בידו להוכיח [האדם העובר עבירה] ואינו מוכיח העבירה בראשו. ואם הוכיח אז נפשו הציל.

(הנהגות רבינו יונה מגירונדי אות סח, טז).

שער הגלגולים

בו יבואר גודל עניני גלגולים

הבעל שם טוב מזווג זווג על פי סוד הגלגול

הבעל שם טוב לוקח לביתו ילד כדי לגדלו ולחנכו

פעם התאכסן הבעל שם טוב אצל יהודי אחד, בעל הפונדק בעיר. לאותה אכסניה הגיעה גם אשה אחת ובנה הקטן, ללון שם. ניגש אליהם הבעל שם טוב ובקש מן האשה, שתתן לו את בנה, שיגדלו ויחנכו בביתו. על אף שהאשה היתה עניה, וכל חייה נדדה ממקום למקום בחוסר כל, סרבה בתוקף להפרד מעם ילדה, שהיה מוכשר בעיניה ואהוב על ליבה. משראה הבעל שם טוב, כי ממאנת היא להפקיד את בנה בידו, הלך אל בעל האכסניה והבטיח לו סכום כסף הגון, אם יצליח להשפיע על האשה להשאיר את בנה וללכת לדרכה בלעדיו. בעל האכסניה השתדל לדבר על ליבה ולשכנעה, אך היא לא הסכימה. מה עשה עמד וגרשה החוצה באמצע הלילה אל הקור ואל השלג. משראתה האשה העלובה כי רע ומר מצבה, נמלכה בדעתה והסכימה להשאיר את ילדה שם, במקום חם ובטוח. בעל האכסניה הכניס את השניים לביתו ובבוקר נפרדה האשה מבנה והלכה לדרכה. הבעל שם טוב קיים את הבטחתו, נתן סכום הגון לאיש ולקח את הנער לביתו.

הבעל שם טוב ממציא לנער שידוך תמוה

במסירות רבה גדל הבעל שם טוב את הנער בביתו, עד שנתפרסם כתלמיד חכם ועלוי גדול. כל עשירי המחוז חפצו להשתדך עם הבחור, שגדל בבית הרבי, אך הרבי סרב להשיאו. באחד הימים צוה על משמשו ללכת לעיר אחת,

ולמסור מכתב חתום לפלוני הדר בעיר. הגבאי עשה את המוטל עליו בזריזות. הגיע לעיר, שאליה נשלח, חפש את האיש שהבעל שם טוב נקב בשמו, שאל אנשים למקום מגוריו, אך אף לא אחד הכיר איש בשם זה. באותה עיר גר עשיר אחד, חסיד מפורסם של הבעל שם טוב. הלך הגבאי אליו, וספר לו על שליחותו. הגביר קבל את האורח בסבר פנים יפות וכבדו בכבוד הראוי למשרת המלך. באמצע הסעודה שהכין לכבודו, ספר הגבאי כי עליו למסור מכתב ליהודי אחד, שאיש אינו מכירו. המסובים שמעו את השם, שבו נקב הגבאי, והחלו לחקור ולדרוש, מי מכיר את האיש. משרת אחד אשר שמש את הקרואים שמע את השם ואמר, כי הוא מכיר יהודי בשם זה עני ואביון, אשר מתפרנס בקושי רב ממכירת בצלים. האיש גר בבית קטן מחוץ לעיר, ספר המשרת. משרצה הגבאי ללכת אליו, עכבו המשרת באומרו, שלבטח יגיע עוד מעט כדרכו יום יום, להציע את בצליו למכירה.

ואכן, לא עבר זמן רב ואותו עני הגיע. השליח שאלו לשלמו, וכשהתברר, שאליו מיועד המכתב החתום, מסרו לו. העני לא ידע לקרוא, לכן קרא השליח את המכתב שבו כתב הבעל שם טוב בלשון זו: "ידעתי שיש לך בת גדולה שהגיע לפרקה, ואף אצלי נמצא נער שגדל פה והוא עלוי מפורסם. אם תרצה נעשה הזווג עם הזוג הנ"ל. במקרה, הריני מוכן לתת לך ממון להוצאות הנשואין, לדאוג ללבוש ולנדוניא, ואפילו לפרנסך אם אתה במצוקה."

לשמע הכתוב, אורו פניו של האביון, והוא אמר בשמחה: "אין זאת כי אם נושעתי הפעם, בביתי מספר בנות בוגרות, שהגיעו זה מכבר לפרקן, והן מתהלכות רעבות וצמאות, ואין בידי להושיען, והנה באה הצעת הבעל שם טוב לקחת את כל מחסורי עליו. בודאי שהנני מוכן ומזומן לעשות רצונו". באותו מעמד נכתבו התנאים.

השליח חזר לביתו ובמועד שנקבע נערכו הנשואין, בשעה טובה ומוצלחת, כשכל עשירי המחוז מתפלאים על השידוך, שהשיג הבעל שם טוב לבחור. אף שמקורביו של הבעל שם טוב האמינו בו וידעו כי בכל דרכיו כוונה ופעמים נסתרת היא מעיני אדם רגיל, הרהיבו עוז בנפשם ושאלוהו מדוע בחר דווקא בשידוך זה, נאות הבעל שם טוב ופתח בסיפור:

הבעל שם טוב מגלה את עברו של הנער בגלגולו הקודם

לפני זמן רב חי מלך אחד ולו בן יחיד. היה הבן חכם ובעל כשרונות ולו חבר, נער יהודי בן גביר אחד, אשר דר סמוך לארמון המלך. בן המלך למד רבות מפי ידידו היהודי על התורה והמצוות, עד שנפשו חשקה בתורה ועז היה רצונו להיות יהודי, אך ידוע ידע, על אף שאביו אהבו, הרי לא יסכים לעולם, שיהיה יהודי. "מה אעשה ונפשי קצה בהבלי דתינו" שאל את ידידו ובקש את עצתו, "כיצד אוכל להגשים את רצוני" הרהר החבר בדבר וענה: "רק זאת אוכל לעיץ לך. אמור לאביך כי רוצה אתה לצאת ללמוד במדינה רחוקה. אם יסכים יתן לך כסף להוצאות הדרך, ואתה תלך לדרכך. אבי יתן בידך כתובתו של צדיק מפורסם, הוא יקבל אותך לביתו, ואם תהיה ראוי לכך יגייר אותך". בן המלך שמע לעצת ידידו. נפרד מאביו ומבני משפחתו ויצא לדרך. לאחר נסיעה ארוכה הגיע לאותו צדיק, התגייר ונשאר לגור בביתו. במשך הזמן למד תורה יומם ולילה, עד שנהיה חכם וגדול בתורה.

באחד הימים נזדמן למקום מגוריו החדש של בן המלך, שר גדול. אנשי העיר ערכו במה גדולה לכבודו בככר העיר, שם עמד השר להשמיע דבריו בפני כל תושבי העיר. גם בן המלך ומאמצו הצדיק היו בין מקבלי פניו של השר. הבמה שעליה עמד השר היתה מקושטת באופן מיוחד ומרהיב, ועינו של בן המלך, שהורגלו ליופי ולמעשה אומנות ננעצו באותו

קשוט ולא הרפו ממנו שעה ארוכה. השר הבחין במבטו של הבחור והבין כי בן גדולים הוא, שכן רק מי שגדל בבית מלכים מסוגל ליחס חשיבות ולהתפעל ממעשי אומנות, כפי שעשה זאת אותו בחור. לאחר שסיים השר את דבריו, ציוה להביא לפניו את הבחור. מלא בפחד ובחרדה התייצב לפניו הבחור. 'מי יודע אם אין השר שליחו של אבי', חשב, 'ואולי בדעתו לגלות לאבי היכן אני ומה מעשי', הרהר בליבו, אך הוסיף לבטוח בהשם יתברך כי יעמוד לימינו ויעזרו בעת צרה.

לשאלת השר: "מי אתה" ספר הבחור את האמת. השר לא הכיר את המלך, ואף לא עלה בדעתו לנסוע אליו ולספר לו על בנו שנעלם. הוא רק שאל את הבחור אם רצונו להתחתן עם בתו. "איני יכול לעשות זאת, מכיון שאני יהודי והיא נכריה" השיב הבחור. אז גילה לו השר, כי הוא יהודי מן האנוסים, וכי מוכן הוא שבתו תתגייר ותהיה לו לאשה כדת וכדין. בן המלך הסכים לשידוך בתנאי שאשתו לעתיד תדע על עברו ותקבל על עצמה כל מה שיאמר לה. משהסכים אביה לתנאי וגם היא נתנה את הסכמתה, גילה לה הבחור כי לפעמים יש לו עליות נשמה ואז הוא שוכב מתעלף זמן מה. אם תראהו בכך, אמר לה, אל לה לדאוג ואל לה להעיר אותו. הנשואין בין בן המלך עם בת השר נערכו בצנעה והזוג חי חיים מאושרים בצוותא.

פעם ארכה עלית נשמתו של האברך זמן רב יותר מן הרגיל. אשתו נבהלה מאוד, לא התגברה על עצמה והעירה אותו. "מה קרה לך" שאלה בחרדה. אז ספר לה, כי רצה להגיע עד היכל העליון שבגן עדן, ולא קבל רשות לכך כיון שנולד לאם נכריה. נאמר לו בשמים, רק אם ימות ויתגלגל שוב בילד לאם ישראלית, אזי יוכל להכנס לאותו היכל. הוסיף האברך ואמר לאשתו: "עז רצוני להכנס לשם, לכן אמרתי, שאסכים למות ולהתגלגל שנית לזה העולם, רק לאחר

שאבקש רשות ממך ואת תסכימי עמי. עתה זוגתי היקרה שואל אני אותך, האם את נותנת לי רשות לכך" לאחר שחדרו הדברים אל ליבה, אמרה האשה: "הנני מסכימה לכך, בתנאי שגם אני אתגלגל שנית לעולם, ובגלגול הבא נתחתן שוב יחד ונהיה בעל ואשה".

"הבחור הזה שגדל בביתי" - סיים הבעל שם טוב את ספורו - "הוא גלגולו של בן המלך, ובת העני, שאותה נשא לאשה, היא גלגולה של בת השר. זווג הם עוד מגלגול ראשון, איך אוכל לעשות פירוד ביניהם חייב הייתי להתאמץ, להביא את הבחור, בעודו ילד, אל ביתי, לגדלו ולחנכו, ולאחר מכן להשיאו עם זוגתו זו". (דברים ערבים).

מעשה נורא בכלב שנתגלגל בדג

אחד מתלמידי הרב הקדוש מ"מ רבי יחיאל מיכל מזלאטשאוו זי"ע נסע פעם לרבו לשבת קודש. אך דרכו רגליו על מפתן חדרו של הרבי, ציוה עליו רבו הקדוש להסתובב אחורה ותיכף לחזור לביתו. החסיד מ"מ יחיאל הצטער מאוד והיה כמבולבל, כיון שרצה מאוד לשבות אצל רבו, ולא ידע מדוע ציוה עליו הרבי לחזור לביתו, אבל חזקה עליו מצות רבו. בלב כבד עלה על העגלה ועשה את דרכו חזרה לביתו. בדרך נסיעתו הבחין בכלב קטן ונחמד הרץ אחרי העגלה כל הזמן. הכלב מאוד נשא חן בעיניו, לכן העלה אותו על העגלה, והשתעשע עמו כל הדרך. כשהגיע בדרכים לגשר, שעבר מעל נהר שבדרך, קפץ הכלב הקטן לתוך הנהר, הוא ניסה לשחות בכל כוחו ולצאת מן המים, רצה להחלץ מן המצר, אך אחרי כל מאמציו טבע בנהר. החסיד הצטער מאוד על טביעת הכלב, שנשא כל כך חן בעיניו. בינתיים התעכב שם, והדייגים שם העלו דג גדול ברשתם, ומכיון שכבר היה ערב שבת קודש והיה כבר קרוב לביתו, קנה את הדג, בהגיעו לביתו תיקן ובשל אותו לכבוד שבת קודש, כשחזר מבית הטבילה,

טעם ממנו, כמו שאמרו: "טועמיה חיים זכו". תיכף נהפך לאיש אחר והיו פניו מאירות, וכל השבת היו תפילותיו כמו של אדם גדול וקדוש, גם אמר בכל סעודה וסעודה דברי תורה ורזין דאורייתא, שלא שמעתן אוזן מעולם, ויפלא מאוד בעיני כל האנשים, וגם הוא בעצמו התפלא מאוד, מהיכן הגיעו אליו התלהבות זו והדיבורים הקדושים האלו, כי לא היה בר הכי. בצאת השבת, אחרי תפילת ערבית והבדלה, שב להיות אדם רגיל כבראשונה, ויתפלא מאוד על כל הענין. מיד ביום ראשון רתם את העגלה, ונסע אל רבו הקדוש. כשהגיע קרא לו הרבי בר בי רב דחד יומא, וישאל את רבו, מה זה ועל מה זה, ויענהו רבו כי אביו ז"ל היה לו איזה עוון אשר חטא ונתגלגל בכלב הזה, ומפני שלב יודע מרת נפשו, לכן נשא הכלב חן בעיניו ונצטער על טביעתו, אז נתעלה וזכה להתגלגל בדג הזה, שהעלו הדייגים ברשתם, ועל ידי שתקנו לכבוד שבת נתנו לו רשות שיתעבר בו, ולכך היתה לו ההרגשה הנפלאה הזאת בשבת זו, ואחרי ההבדלה חזר כבר למקומו הראוי ונתקן. (שבחי הבעש"ט)

**מעשה נורא בנשמה שנשתלחה מהעולם העליון,
להחזיר טובה לזוג צעיר, להצילם ממות לחיים
מאניה שטבעה במצולות.**

בן למדן ליהודי עשיר משתוקק לנסוע לקושטא הבירה

במדינת טערקיי גר איש יהודי עשיר ותם לב. לו היה בן יחיד ירא שמים ולמדן גדול. יומם ולילה ישב הבן בבית המדרש ועסק בתורה. גם אחרי שחבריו ללמודים עזבו את תלמודם והחלו לעסוק במסחר ובעסקים שונים. לא הלך הבחור בדרכם ונשאר פרוש מהבלי העולם, אך בתורת ה' היתה חפצו, ולא מש מאהלה של תורה אף לרגע.

פעם החליטו חבריו, שהגיע העת להסיתו, שיניח הגמרא אשר בידו, ויצא אל העולם הגדול להנות ממנו. נכנסו

לבית המדרש ופנו אליו: "עד מתי תשב בבית המדרש ולא תדע בין ימינך לשמאלך" שאלוהו בהתגרות. "מדוע שלא תבקש מאביך עשרת אלפים דינרי זהב ותלך עם הכסף לקושטא הבירה לעשות עסקים הלא יודע אתה שטוב תורה עם דרך ארץ, אין ספק שתצליח במשא ובמתן ותגרום נחת רוח לאביך, כשתביא לפניו את רווחיך". דברי ידידו הרשימו את הבחור והוא החליט לעשות כעצתם. נגש לאביו ואמר לו, שברצונו לנסוע לקושטא, לראות את עיר הבירה ואף לעסוק בה במסחר. דעתו של האב לא היתה נוחה מהרעיון. "מדוע עליך להרחיק עד קושטא הבירה" - שאל אותו - "האין לימוד התורה מענג אותך דייך ואם ברצונך דווקא להכיר מעט את הוויות העולם למה לך ללכת למקום ששם מסתובבים ריקים ופוחזים צא אל בית המסחר שלי, הכר אנשים, עזור לי בעסקי, ותבוא סקרנותך על ספוקה." יעץ האב. אולם הבן לא הסכים, והוסיף להפציר באביו, שירשה לו לנסוע. כשראה האב, שבנו לא מרפה ממנו, והבין שהרצון לראות את עיר הבירה אחז בו כדיבוק, הוא מתהלך כל היום בפנים עצובות והוא מחוויר מיום ליום, קרא לו ובעל כורחו נתן לו את הכסף שבקש, והרשה לו לצאת לדרכו.

הנער מגיע לקושטא ומציל נשמת מת מבזיון

אחד ממשרתי העשיר הפליג עם הבן באניה אל העיר הגדולה. כשהגיעו וירדו אל החוף נפקחו עיניהם למראה עיר סואנת: אנשים רבים, מרכבות טעונות עושות את דרכן במעלה הרחוב, ועגלות משא חולפות במהירות לידם, בתים גדולים וגנים מפוארים נתגלו לעיניהם החומדות את פלאי הבירה הגדולה. בעברם ליד גן אחד אמר המשרת לבן אדונו: "חכה לי בצל העצים, עד שאביא את חפצינו מן האניה, ואמצא מלון, שנוכל להתאכסן בו כל ימי שהותנו בעיר.

באותו יום נפטר בקושטא איש חסיד, צדיק וקדוש רבים הלכו אחרי ארונו ללוותו בדרכו האחרונה. מסע ההלויה עברה דרך הגן בו ישב הבחור, וכששמע שמובילים יהודי צדיק למנוחת עולמים, הצטרף גם הוא אל המלווים, כדי לקיים מצות הלויית המת. בדרך שמע אנשים מתלחשים זה עם זה ומקללים את הנפטר קללות נמרצות. מה זאת תמה הבחור, ושאל את אחד מהמלווים: "הן הכריזו, שקדוש הוא הנפטר, ומדוע מלא פיהם חרפות כלפיו" השיב לו: "אמנם חסיד וישר היה האיש, אולם לפני מותו פרצה שריפה בביתו וכל רכושו ירד לטמיון. אלו המקללים אותו הם בעלי החוב שלו. יודעים הם, שלא יקבלו בחזרה את כספם, ולכן הם כועסים עליו".

בינתיים הגיע המשרת ובידו תיבת חפציהם בראותו את אדונו הולך אחרי ארון הנפטר הצטרף גם הוא אליו והלך איתו. לפני הקבר הפתוח נעצרו המלווים ועמדו לקבור את הנפטר מבלי להספידו, בגלל המהומה שפרצה בין בעלי החוב, שלא פסקו מלחרף אותו. בזיון המת חרה מאוד לבחור טוב הלב. בהחלטת פתע צוה על המשרת: "הוצא את דינרי הזהב שהבאנו!" הבחור חילק אותם בין האנשים, שלהם היה הנפטר חייב כסף. אחרי שפרע את כל חובותיו, נרגעו הנאספים. הספידו את הנפטר וקברוהו בכבוד גדול.

הנער חוזר לביתו ולתלמודו

מיד לאחר ההלויה אמר הבחור למשרתו, שהוא רוצה לחזור לביתו. "איני רוצה ללון אפילו לא יום אחד במקום מגורי רשעים. הנשמע כזאת, לקלל יהודי, שהפסיד את כל רכושו ולא יכול לשלם את חובותיו! להיות כפויי טובה אל איש חסיד, שכל ימיו היטיב עם בני אדם! חרפה היא. הבה ונחזור הביתה!" קרא. הפליגו השניים באניה וחזרו לביתם. האב שמח מאוד לקראת בנו האהוב, וכששמע על המצוה

שכר כי תבא - פרק נ' **ועונש** **רסא**

הגדולה שקיים, שמח עוד יותר, ולא הקפיד על הכסף הרב שנתן לאותם אנשים. האב חזר לעסקיו והבן - לתלמודו.

חברי הנער משכנעים אותו לנסוע שוב לעיר קושטא

עברו ימים ושוב נכנסו חבריו של הבחור לבית המדרש והחלו לצחוק עליו. "הנשמע כדבר הזה, לברוח מעיר הבירה ביום שהגעת אליה ואם נתקלת באנשים רעים - האם בהכרח רעים הם כל תושבי העיר הלא גם אותו איש חסיד גר שם ובודאי ישנם עוד צדיקים כמוהו, אל תהיה שוטה! בקש מאביך, שירשה לך לנסוע לשם שוב, והפעם אל תשתטה, התענג על הבקור והצלח בעסקיך!" אכן יש אמת בדבריהם, הרהר הבחור. שוב התעורר בו הרצון לראות את העיר הגדולה. גם הפעם כשבקש את רשות אביו, לא הסכים האב, "הן היית שם וראית שאין זה מקום עבורך, בני יקירי" - אמר לו. "למה לך להטלטל שוב לשם" הבן לא המרה את פי אביו, אולם שקע בעצב והתהלך סר וזעף כל היום. מחשש, שמא ישקע במרה שחורה, קרא לו האב נתן לו שוב עשרת אלפים דינרי זהב ויחד עם משרת נאמן שלח אותו למחוז חפצו.

הנער פודה שבויה בעיר קושטא

כשהגיעו לקושטא, טיילו קצת בעיר. שוב נשאר הבחור לשבת קצת על ספסל בגן אחד מול הים, עד שהמשרת ימצא עבורם בית מלון נאה וכשר, ויביא את המטען שלהם מהספינה.

בקצה הגן, הבחין הבחור באנשים רבים מתגודדים סביב איש אחד. כשהתקרב למקום בסקרנות, ראה נערה צעירה יפה עד מאוד עומדת בעיניים מושפלות ליד האיש המכריז בקול על מכירתה. "מי הנערה ומדוע מוכרים אותה כשפחה כושית" שאל הבחור. ענה לו אחד האנשים: "שבויית מלחמה היא ודינה כדין שפחה, האיש ששבה אותה רוצה

עבורה כסף רב". למראה הנערה המסכנה, עדינת המראה, נכמרו רחמיו של הבחור. "רוצה אני לקנותה" - אמר לסרסור - "כמה הנך רוצה עבורה" בקש מהאיש שליזו לגשת אל הכרוז, והודיע לו, כי ישנו אדם, שרוצה לקנות את הנערה. "מחירה הוא חמש מאות דינרי זהב" - אמר הסרסור. משהסכים הבחור למחיר, הובילו את הנערה אליו. "עוד מעט יבוא משרתי עם הכסף ואפדה אותה" - אמר בשמחה, ויחד עם הקהל הרב עמד ויחכה. עד מהרה הגיע המשרת והופתע לשמוע ששוב רוצה אדונו לתת את כספו לאחרים. העסקה בוצעה והנערה היתה של הבחור.

הנער חוזר לביתו עם הנערה שפדה, היא מספרת על עברה ומתגיירת.

"הבה ונסתלק מכאן" - אמר למשרתו - "שבעתי מעיר זו ולא אשוב אליה לעולם, אנשים רעים בה ואיני רוצה להכירם, גם הבלי העיר ותענוגותיה לא לי הם, אשוב לבית אבי ואעסוק בתורה כל ימי", אמר בהחלטה נחושה, ויחד עם הנערה שבו לביתם.

בבית העשיר התקבלו בשמחה רבה. "בת מלך אני" - ספרה הנערה בקול בוכים" - "במלחמה בה נוצח אבי נשבתי, לולא פדה אותי אותו בחור טוב הלב, מי יודע אלו חיים עלובים היו נופלים בחלקי" - אמרה והודתה למצילה בחום.

בבית העשיר גדלה הנערה כבת בית לכל דבר. יפת תואר היתה, נבונה ומהירת תפיסה, עד מהרה למדה את מנהגי היהודים שבביתם גרה. אהבתה לדת ישראל ולתורתם גדלה מיום ליום, עד שהחליטה להיות יהודיה, והתגיירה כדת וכדין.

**הנער חפץ בנערה שפדה לקחתה לו לאשה,
אך רוצה לקבל רשות מהורי הנערה.**

עברו שנים והנערה הגיעה לפרקה. רצה העשיר להשיאה לבנו יחידו. "לא מצאתי לך, בני, אשה נאה וטובה מהנערה שפדית, רצונך, בני, שא אותה לאשה, ותראה עמה חיים טובים", הציע האב לבן. הנערה מצאה חן בעיני הבחור והוא אמר לאביו: "טובה היא בעיני, אבא, ורוצה אני בה, אולם עלי לקבל את הסכמת אביה ואמה, נוסף לכך צר לי עליהם, שנים רבות יושבים הם בצער על אובדן ביתם היחידה. ניסע איפה שנינו למדינת מלכותו של אביה, ונבקש את ברכתו לנשואינו". לשמע עצת הבן נחרד האב. מדינה זו שממנה באה הנערה היתה רחוקה מאוד והאב חרד לשלום בנו. "לא אוכל לשלוח אותך למקום כל כך רחוק בני. אם רצונך לשמח את לב הוריה ולקבל את הסכמתם לשידוך, אשלח את הנערה בלווית משרתים ומשרתות והם יביאו אותה חזרה". הבן לא הסכים לדעתו של אביו, והתעקש לנסוע יחד עם הנערה אל בית הוריה. "לא אשא אותה עד שאראה את אביה". החליט ולא זו מדעתו.

**הנער - החתן, והנערה - הכלה, נוסעים לפגוש את הורי
הנערה ובדרך נצלים מטביעה.**

כשעברו ימים רבים, והבן נשאר איתן בהחלטתו, התיר לו האב לצאת לדרך. מלבושי פאר הכין לחתן ולכלתו, תכשיטים יקרים קנה לנערה, ויחד עם משרתים ועם אנשים מומחים בהפלגות ארוכות על פני ימים, שלח אותם לדרכם.

ארבעה חדשים שהו הנוסעים על אניה גדולה, כשהתקרבו אל מחוז חפצם והיבשה כבר נראתה מרחוק, פרצה לפתע סערה חזקה. האנייה הטלטלה מצד לצד על פני הגלים הסוערים, והנוסעים המבוהלים זעקו בפחד ובקשו על חייהם

מרבון העולמים. מאמצי רב החובל והמלחים להביא את הספינה אל החוף עלו בתוהו. המים הרבים שטפו את הסיפון, הכבידו על האניה, והיא טבעה במצולות ים, כשעליה כל הנוסעים שמצאו את מותם בטביעה.

הבחור וכלתו צללו אל המים יחדיו, כמעט שיצאה נשמתם, כשהושיט לפניהם דייג אחד את ידו, דייג זה הגיע למקום הטביעה בספינת הדיג שלו. ביד אמיצה אחז בשניהם ומשה אותם מתוך המים. כל עוד נפשם בם הוצאו השניים מן המים והובאו אל החוף רטובים עד לשד עצמותם, לאחר שהתאוששו קצת הודו למצילים ושאלוהו מי הוא והיכן הם נמצאים. האיש, שנראה כדיג, אמר להם: "אל תשאלו לשמי, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. הוא שהציל אתכם מתוך גלי הים הזועף. עתה שמעו לי לכו לצד ימין מהלך שעתיים. שם תמצאו פונדק אחד, הכנסו לתוכו ונוחו מתלאותיכם ביומיים האחרונים. אני גם אבוא לשם ואומר לכם מה לעשות הלאה". עוד לפני שהשניים הבינו מה עליהם לעשות נעלם האיש מעיניהם והם נשארו עומדים על החוף ומשתאים לפשר נס הצלתם המופלא.

הנער והנערה מגיעים לפונדק, כפי שמצילים הנחה אותם. שם הוא אומר מה עליהם לעשות הלאה.

לאחר שעתיים של הליכה לאורך החוף מצאו את הפונדק ונכנסו לתוכו. לאחר שהשיבו נפשם באוכל ובמשקה, הופיע הדיג המוזר. השניים מהרו אליו בשמחה ושוב הודו לו ושאלוהו כיצד יגמלו לו על החסד הגדול, שעשה איתם. "דע לך, שאני בן עשיר גדול והיא בת מלך, כל מה שתרצה ניתן לך בחפץ לב, רק אמור מה!" אמר הבחור. "יודע אני מי אתם עוד לפני שספרתם לי", השיב האיש והוסיף: "איני רוצה מכם מאומה. עתה אגיד לכם מה תעשו. שלחו שליח אל אבי הנערה והודיעו לו על המצאכם כאן. הוא ישלח לכאן את משרתיו

שכר כי תבא - פרק נ' ועונש רסה

ויקחכם אל ארמונו בכבוד גדול. לאחר שתספרו לו את קורותיכם יתן לך את הנערה לאשה בשמחה רבה. בפאר גדול תחגגו את חתונתכם. אחרי הסעודה, כשכל המזומנים ילכו לביתם, אל תלכו לישון, לפני שתעשו לי טובה. אחרי חצות הלילה בואו אל המקום שם הוצאתי אתכם מן המים. הביאו אתכם ברזל, גרזן, מעט עצים ומחצלת. אל תשאלוני לשם מה, איני מבקש ממכם כסף וזהב רק עשו עבורי מלאכה קלה וזה יהיה שכריי". סיים האיש את דבריו באזני הבחור והנערה הנדהמים. לאחר שהאיש ברך אותם בחיי אושר ושלחה, נפרד מהם ויצא מן הפונדק.

הנער והנערה עושים כל מה שצוה עליהם מצילם ופוגשים במלך ובמלכה הורי הנערה

שעה ארוכה עברה, עד שהשניים התאושו מתדהמתם, מי האיש המופלא ומה הוא רוצה שיעשו עבורו תמהו ולא ידעו את נפשם, עליהם לעשות את רצונו של מציל נפשם גם אם מוזר הוא, החליטו יחדיו. מיד שלחו רץ אל המלך להודיע לו על הבת האובדת שמחכה לו בפונדק, הבשורה הטובה התפשטה חיש מהר בכל המדינה. אנשים, נשים וטף יצאו במחולות ברחובות העיר, המלך והמלכה לא ידעו את נפשם מרוב שמחה, במרכבות פאר יצאו המלך והמלכה וכל שרי הצבא לקראת הבת, כשלפניהם תהלוכת המנגנים בכלי זמר, אחריהם כל העם והשרים, שרוקדים כל הדרך.

ההורים הנרגשים הכירו מיד את ביתם היחידה ונפלו על צוארה. חבקה ונשקה בבכי של שמחה. אחוזי קסם הקשיבו לספורה המופלא. שמעו מפיה כיצד פדה אותה הבחור שלצידה והציל אותה מעבדות. בהתרגשות ספרה הנערה על שנותיה המאושרות בבית הבחור היהודי, גם על נס הצלתם מתוך היס ספרה, אולם לא גלתה מה אמר להם הדיג המוזר. בכבוד גדול התקבל הבחור היהודי בארמון המלך,

סעודת מלכים נערכה לכבוד הנסיכה השבה הביתה, והמוזמנים הרבים היטיבו את ליבם ביין ובמעדנים עד חצות הלילה.

הנער והנערה מתחתנים ובאותו לילה יוצאים לעשות את רצון מצילם, ועל ידי כך מגלים מי הוא היה.

לאחר שבוע נערכה חתונת בת המלך עם הבחור היהודי. המלך ידע מפיה, שהיא התגיירה, ואת חתונתם ערך רב יהודי כדת משה וישראל. כל העיר צהלה ושמחה בחתונת הנסיכה היפה, עד שעת לילה מאוחרת נמשכה השמחה כשהכל אוכלים ושותים, רוקדים וצוהלים עד בלי די. אחרי חצות הלילה, כשכל הנאספים התפזרו איש לביתו, וגם המלך והמלכה עלו על משכבם, נכנסו החתן והכלה לחדרם, הסירו את בגדי החג ולבשו בגדי יום חול, לקחו את כל אשר הכינו מבעוד יום, והלכו בלב פועם מסקרנות אל המקום, שאמר להם האיש אשר הצילם ממות, כשהגיעו היה שם האיש ושמח מאוד לקראתם, "בואו איתי ואראה לכם מה לעשות", אמר להם. בהתקרבם לשפת הים, פנה אליהם ואמר: "דבר גדול עשיתם, בבואכם לעזור לאיש זקן וחלש כמוני. עבודה קשה לפני ואיני יכול לעשותה בעצמי, קחו את הברזל שהבאתם, וחפרו כאן בור עמוק, אני אראה לכם את אורכו ורוחבו של הבור, ואתם עזרו לי לעשותו". בלי להוציא הגה מפיהם עשו השניים כמצוותו. כשנשלמה מלאכת החפירה אמר להם, להקציע בגרון את העצים שהביאו, ולהכניסם אל הגומא בצורת תיבה ארוכה. אחר כך נכנס האיש לתוך הבור שכב בתוכו, כשידיו ורגליו פשוטות, ואמר להם: "שמעו נא את דברי, אנשים יקרים, אינני דיג ואינני בן תמותה, אני הוא אותו חסיד שפרעת את חובו בעיר קושטא, והצלת אותי מן החרופים והגדופים של בעלי חובי. על ידי מעשה נאצל זה זכיתי להקבר בכבוד גדול, והנה ביום בו פרצה הסערה בלב

ים, והאנייה שלכם טבעה במצולות, באה הצדקה אשר עשית עמדי לפני בית דין של מעלה, ולמדה זכות עליך ועל הנערה בת זוגך להצילכם מהמות המאיים עליכם. מיד פסקו בשמים: עליך ועל הנערה להנצל. עלי, בעל החוב, פקדו לרדת ולהציל אתכם, ובכן באתי אליכם בדמות דיג והצלתי אתכם. עתה מכיון שחזרתי להיות אדם חי ועשיתי את שליחותי, עלי להקבר שנית במקום זה. על כן כמו שעשיתי עמכם חסד והצלתיכם מתוך המצולות; עליכם לעשות עמי חסד של אמת ולהשלים את קבורתי. כסו נא את פתח הבור בעצים ובעפר, הוסיפו חול ואבנים על קברי, כדי שיראו שכאן קבור אדם. אחר כך שובו לביתכם לשלום". עוד המילים בפיו והנה לפתע השתק האיש ומת. הבחור הצעיר ואשתו ניסו לדבר אליו ולדובבו אך לשוא, אין קול ואין עונה. האיש שכב דומם בתוך הקבר ורוח חיים לא היתה בו עוד. מזועזעים עד עמקי נשמתם השלימו השניים את המלאכה וקברו את האיש כדת וכדין. אחר כך שבו אל הארמון, ולא ספרו לאיש את הקורות איתם בלילה זה. עד סוף ימיהם חיו בן העשיר ובת המלך חיים טובים ומאושרים. כל ימיהם עשו צדקה וחסד והיו אהובים על אלוקים ואדם, ועד יום מותם לא שכחו את הפלא הגדול שהיו עדים לו. (נפלאים מעשך).

**צדיק אינו נותן שינה לעיניו ביום
ובלילה עד שמוכיח הרשעים
ומביאם שישובו בתשובה.**

(זוהר הקדוש, חלק א, כ:)

**אילו היו יודעים בני העולם גודל
השכר להחזיר חבירו למוטב היו
רודפים אחריו תמיד כמו שרודף
אחרי כסף וזהב.**

(זוהר הקדוש פרשת תרומה קכת, ב - קכט, א)

**מצוה שאתה רואה שבני אדם
נוהגים בה קלות ראש ומעט המה
שמקיימין אותה, הנה מצוה זו
בודאי ממתנת ומצפה עד כי יבחר
בה איש כשר וישר להזהר בה,
ולעורר רבים על מצוה זו לקיימה
באהבה לכבוד קוב"ה וכו'.**

(זוהר הקדוש פרשת תרומה, קב הישר פרק ס"ד)